

fahs

Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund

NUMMER 4

November 2017 31. ÅRGANG

Nyt fra bestyrelsen

fahs

Kære medlemmer

Kontingent: Så er det igen blevet tid til at betale kontingent. Vores nye regnskabssystem kan udskrive fakturaer. Derfor får I med dette blad en personlig opkrævning, der skulle gøre det nemmere at foretage indbetaling.

Årbog: Som I vil erindre udsendte vi i 2017 også årbogen for 2018 og varslede, at der så ikke skulle forventes en bog i det nye år.

MEN, for bl.a. at rydde op i vores lager af gamle årbøger, tilbyder vi, at I gratis kan modtage bøger fra dette lager. Se nærmere inde i bladet.

Bladet: Vi vil udsende de næste par numre til alle på papir; desuden elektronisk til de, som vi har på maillisten. På generalforsamlingen evaluerer vi. Kom gerne med tilbagemeldinger

På bestyrelsens vegne
Niels Nielsen

Forside: Valdemar Leidersdorff. Foruden at være gæstgiver også byrådsmedlem i perioden 1891 til sin død i 1905. Hillerød lokalhist. Arkiv.

Kontingent: 200 kr./år for husstand 250 kr. for institutioner m fl.

Betaling til Nordea, reg.nr.: 2670
Kontonummer: 4374 709 599

FAHS

Medlemsblad for Frederiksborg Amts
Historiske Samfund
Tryk: Nofoprint
Tilrettelæggelse og layout: Niels Nielsen (ansvh.) og Torben Bill-Jessen

FAHS udkommer 4 gange årligt,
februar, maj, august, november.

Artikler sendes til redaktøren.

Bestyrelsen:

Niels Nielsen (formand & redaktør)
Margrethe Krogh Sørensen (næstm.)
Henrik Bachmann (kasserer)
Verner Bylov Larsen (sekretær)
Eva Tønnesen
Lone Hvass
Susan Johnsen (suppleant)

Kontakt til foreningen:

fahs.post@gmail.com
Niels Nielsen, tlf. 4752 8408
niels@nielsenskibby.dk
Vedr. medlemskab: Margrethe Krogh
margrethekrogh@gmail.com

På www.fahs.dk finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag.

Desuden registeret til årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger.

Hotel Leidersdorff

Af Eva Tønnesen

Fortællingen om den store ejendom i Hillerød på hjørnet af Slotsgade (nr. 61) og Slangerupgade (nr. 2 og 4) sluttede i FAHS-bladet årgang 2017 nr. 2 med fru Abels salg til Aksel Valdemar Leidersdorff.

Familien Leidersdorff

Leidersdorffs far var guldsmed og indvandret fra Tyskland. Han giftede sig i Danmark og fik en større børneflokk. Valdemar blev født den 23. februar 1831 i Utterslev. Familien flyttede siden nordpå til Fredensborg-Asminderød, hvor faderen fik guldsmedeværksted. Som det var normalt, havde han ingen butik, hvor folk kunne komme og vælge fra et færdiglavet varesortiment, især smykker. De blev fremstillet på bestilling fra det bedre borgerskab, fortrinsvis i København. De færdige smykker blev bragt ud af en af guldsmedens sønner, der fungerede som hans bybude. De 5 mil til København og siden retur blev tilbagelagt til fods (1 dansk mil = 7.532,48 m.). Dengang var mindrebemidlede folk

vant til at gå lange afstande.

Efter konfirmationen kom Valdemar i tømrerlære. Som udlært svend kom han til at arbejde i København. Her oplevede han koleraepidemien i 1853. Han blev ikke selv syg, men han mistede lysten til at blive i hovedstaden. Efter nogle år slog han sig ned i Fredensborg, og i 1857 blev han gift med Caroline Svendsen. Der kom snart en større børneflokk, så det kneb med at mætte de mange munde – 11 børn blev det efterhånden til. Derfor fandt Valdemar på en bibeskæftigelse. Dels var han god til at spille på harmonika, så han kunne spille op til dans, og dels kunne han danse. Den sidste færdighed førte til, at han gav danseundervisning. Snart fik han den idé at skifte sin hovedernæring som tømrer ud med et andet fag, hvor han byggede på sine andre færdigheder end det håndværksmæssige. Musik og dans pegede i retning af, at han kunne gå over i et restaurationsfaget. Hertil kom, at Caroline var en dygtig hus-

mor, der kunne lave god mad. Til sammen havde de et potentiale til at blive gæstgivere.

Valdemar skifter spor

I 1865 forpagtede han ”Stadt Copenhagen” på torvet i Hillerød. Navnet er endnu bevaret i navnet ”Café København”. Fruen kom til at stå i spidsen for køkkenet, medens herren tog sig af kontakten til kunderne. Ved siden at gæstgiveriet drev han også vognmandsforretning i byen. Som om det ikke var nok, drev han også ”Slots-pavillonen” beliggende oppe for enden af alléen i Frederiksborg Slotshave. Han blev i løbet af få år en holden mand. Det fremgår af Hillerøds skattemandtæl fra 1877, at han havde en skattepligtig årsindtægt på 4.000 kr. Både apotekereren, dyrlægen og prokuratoren (sagfører) lå lidt under dette beløb.

Netop i året 1877 var man nået så langt med genopførelsen af Frederiksborg Slot efter den ødelæggende brand i 1859, at man skulle i gang med indretningen af de mange rum og sale. Det ville blive meget bekosteligt. Ydermere var kongeparret, kong Christian den Nien-de og dronning Louise, ikke særligt

interessert i at bruge slottet som residens. De havde jo Fredensborg Slot som deres hyggelige private hjem i Nordsjælland. Men nu meldte brygger J. C. Jacobsen sig med en idé. Han var villig til at betale for indretning af kongefløjen, så den kunne fremstå som en permanent udstilling for ”Folkets historiske Minder, et slags nationalhistorisk Museum”. Denne plan faldt i kongens smag og blev derfor godkendt.

Leidersdorffs Hotel bliver til

Heri så Leidersdorff en kæmpechance for sit gæstgiveri. Han så i ånden, hvordan turisterne ville strømme til for at se det nye museum. Det ville være en kærkommen kundekreds for et gæstgiveri, hvor museets gæster kunne få en seng at sove i og et måltid mad eller flere. Sådan en chance ville han ikke lade gå fra sig. Imidlertid lå ”Stadt Copenhagen”, der i folkemunde allerede blev kaldt for Leidersdorffs Hotel, for langt væk fra slottet. Til gengæld lå den Abel’ske gård helt perfekt lige over for slottet, og den var ydermere til salg. Så Valdemar Leidersdorff købte hele ejendoms-komplekset med hovedbygning og

udlejningsejendomme. I en alder af 36 år satsede han alt på sin idé, noget af et vovestykke. Store dele af den gamle ejendom - dog ikke hovedhuset på hjørnet - blev nu revet ned for at gøre plads til et moderne

byggeri. Valdemar hyrede desuden en rigtig arkitekt til at tegne det nye hus og forestå byggeriet. Valget faldt på Christian L. Thuren fra København, en ung og forholdsvis uprøvet arkitekt på 32 år. Også

I 1865 forpagtede Valdemar Leidersdorff "Stadt Copenhagen" på torvet i Hillerød. Herved skiftede han erhverv fra tømrer til gæstgiver. Postkort fra slutningen af 1800-tallet. Dengang blev hilsenen skrevet for ned på forsiden, idet bagsiden var forbeholdt modtagerens adresse.

Arkitekt Christian L. Thurens nybyggeri blev i første omgang hæftet på den gamle hovedbygning i det Abel'ske gårdkompleks, men indenfor havde man naturligvis kamoufleret, at der var tale om to bygninger. Hotellet blev indviet den 25. oktober 1878. I de følgende år blev også det gamle hus ombygget, så det svarede til nybygningen. Hillerød lokalhistoriske Arkiv.

dette var således noget af en satsning. Folk i byen havde deres tvivl om projektets bæredygtighed.

Desværre fik sortseerne ret. Midt i den omfattende byggeproces stod han og manglede penge. Han holdt den gående nogen tid, men det kunne ikke fortsætte uden tilførsel af kapital. Heldigvis havde han et par gode naboer, som han tyede til i sin kvide. Det var møllerbrødrene Carl og Christian Andersen i Slotsmøllen. Det fremgår af skattemandtallet fra samme år, at de hver havde en indtægt på 7.000 kr., altså næsten det dobbelte af Leidersdorff. For øvrigt blev de nye skattemandtaller lagt frem på rådhuset hvert år, så det var noget alle i Hillerød vidste. Valdemar betroede sig til disse venner og fik en ordning på sine økonomiske vanskeligheder, så byggeriet kunne fortsætte.

Indretning

Den 16. april 1878 bragte byens førende avis en artikel om byggeriet med titlen ”Teatret i Leidersdorffs Hotel”, hvor vi kan danne os et indtryk af dets udformning og omfang. Den gamle hovedbygning i Abels bygningskompleks blev som sagt bevaret, men totalt om-

bygget indvendigt til hotelfløj. Husets stod i direkte forbindelse med den nye fløj ud imod Slotsgade. Det var et stateligt hus opført i tre etager i røde mursten med hvid ornamentik i tidens stil. Husets vigtigste rum var teatersalen på 1. sal på omtrent 500 kvadratalen (1 alen ca. 63 cm.) med fast scene. Foruden siddepladserne på gulvet, var der også indrettet balkoner. På alle etager var der indrettet restaurationslokaler i forskellig størrelse. Til betjening af disse spisesteder, var der indrettet en madelevator. Men der var et problem, som havde plaget husets beboere i alle årene. Brønden var stærkt forurennet siden husets opførelse i 1699 p. gr. a. salpeterproduktion i en nærliggende ejendom, så alt vand måtte hentes på slottet. I Leidersdorffs tid foregik det i en tønde på en tohjulet vogn. Dette problem sloges man med i 200 år, indtil Hillerød fik vandværk i 1899. For at tilgodese økonomien var der indrettet forretninger i stueetagen imod syd i den nye fløj og en lejlighed i kælderetagen på hjørnet i den gamle fløj. Familien fik naturligvis også egen lejlighed. Den lå inden for de fem vinduer mellem hovedindgangen

og den nordre indgangsdør.

Indvielse

Indvielsen fandt sted fredag den 25. okt. 1878. Ifølge indbydelsen var der festmiddag kl. 17. Derefter var der koncert ved musikdirektør (kapelmester) Balduin Dahl. Siden kunne deltagerne få sig en svingom. Selv om folk blev indbudt, skulle de alligevel betale for deltagelsen. Det kostede 5 kr. for herrer og 3 kr. for damer. I de udsendte

indbydelser opfordredes folk til at gøre bekendte opmærksomme på arrangementet for at tiltrække flere deltagere. I alt deltog 60-70 herrer og damer, der gik til bords til tårerne af "Kronprins Frederiks March". Menuen bestod af suppe à la Napoleon, laks med hollandaise-sauce, oksetunge med blomkål, atter laks med grønærter, dyreryg med gelé og til sidst vingelé. Under måltidet udbragte folketingsmand Lars Dinesen en skål for konge og

Lørdagen den 26de Oktbr. Kl. 7—10
gives

Balduin Dahl

med sit Orkester (24 Musici)

en Koncert i 3 Afdelinger

i

det ny Teater i Hr. Leidersdorffs Hotel.

Billetter faas hos Hr. Boghandler Hertz og Jensen
samt ved Indgangen som sædvanl. Kl. 6.

Priserne ere: Galvet 1 Kr., Galleriet 50 Øre.

Avertissement om koncert under anførsel af kapelmester Balduin Dahl i anledning af indvielsen af Leidersdorffs Hotel den 26. oktober 1878 bragt i Frederiksborg Amts Avis.

byfoged, og kammerherre Scholten fremsatte gode ønsker for det nye hotel og familien Leidersdorff. Festlighederne fortsatte de næste to dage: Om lørdagen gav Balduin Dahl og hans orkester en ny koncert i Teatersalen, og om søndagen opførte N. F. Svendsens Teaterselskab Henrik Ibsens ”Samfundets støtter”

Byens samlingssted

I de følgende år blev det store hotel med store og mindre sale foruden restauranten og hotelafdelingen ramme om borgerskabets offentlige liv, ikke mindst foreningslivet. Her blev holdt vælgermøder op til valg. Her opførte omrejsende teaterselskaber teaterstykker i alle genrer. Musikken fik også en stor plads på Hotel Leidersdorff. Byens tre sangforeninger holdt til her. Helsingørs regimentsmusik gav koncerter foruden andre ensembler, der også spillede op til dans. Sparekassen og andre store erhvervsvirksomheder holdt jubilæumsfester for deres medarbejdere. Foreningsfester og private fester afløste hinanden. Folkedanserne gav opvisninger. Hertil kom velgørenhed i form af basarer. Således holdt byens katolikker an-

dagt på hotellet, indtil de fik deres eget kapel. Loger som frimurere og Rotary holdt møder i huset. I mindre lokaler kunne tilrejsende specialister opslå deres gesjæft for en tid. Man kunne således få sig et gebis eller blive fotograferet eller noget helt tredje.

Hotellet havde ikke kun almindelige turister og andre tilrejsende som overnattende gæster, men også mere prominente beboere for en tid. Således rekreerede Herman Bang sig engang på hotellet, efter at han var blevet færdig med en af sine romaner. En overgang holdt en anden forfatter, nemlig Morten Korch, jul på hotellet. Også Henrik Pontoppidan havde sin gang i huset. De kunne nok trække flere gæster til huse, som gerne ville ”se giraffen” eller snarere ses i interessant selskab.

Hotelstaben

Til at drive et hotel af Hotel Leidersdorffs størrelse krævedes en større stab af ansatte. 20-30 ansatte var ikke noget særsyn på provinshoteller af Hotel Leidersdorffs størrelse. Ude i restauranten hyggede Valdemar Leidersdorff om sine gæster. Til servering havde han en

Hotel Leidersdorff set gennem Frederiksberg Slotsport på et postkort fra slutningen af 1800-tallet - endnu med påskrift på forsiden. Postkortet viser hotellets nære beliggenhed ved det nationalhistoriske museum på slottet, hvis gæster det skulle servicere. Lennart Webers postkortsamling. Hillerød lokalhistoriske Arkiv.

Avertissement for årets sommerrevy i Hillerød, bragt i Frederiksborg Amts Avis den 30. oktober 1878. Det er lidt sent på sommeren, men man havde åbenbart ikke en passende sal, før Hotel Leidersdorff åbnede.

stab af overtjenere, Imidlertid tjenerne og tjenerlever. Tjenerne fik ikke løn, men måtte leve af de drikkepenge, de kunne tjene. Til gengæld var de på kost i hotellet, lige-

som de andre ansatte i arbejdstiden. De fik særlig personalemad, gerne lavet af kokken på rester fra den foregående dag. Det var bestemt ikke dårlig mad, men heller så luksuriøst, som en del af gæsternes. Når der var store selskaber, måtte der indkaldes ekstra tjenerpersonale, måske 20 ekstra mand. En del kom sikkert fra København. Man kunne naturligvis ikke forlange drikkepenge af lukkede selskaber. De indkaldte tjenere fik derfor løn, men kun hvis de havde været med til at servere første ret. Man kunne risikere, at nogen mødte fulde op, og dem kunne man naturligvis ikke lade servere. Så de måtte tage hjem igen med uforrettet sag. I køkkenet herskede fru Leidersdorff som køkkenchef. Til assistance må hun have haft en kok eller kogerske, en ungtok eller flere og nogle kokkelever. Desuden var det nødvendigt med et par køkkenkarle til at klare opvasken. Den uundværlige opvaskemaskine i dagens restaurationskøkken var jo ikke opfundet endnu. Her har man også måttet indkalde ekstra mandskab, når der var store selskaber til spisning i huset. Køkkenpersonalet var i modsætning til tjenerne lønnet af hotellet. Vask og

Sejlads på Frederiksborg Slotssø var en anden attraktion for hotellets gæster, hvis man ikke havde lyst til at gå på museum på slottet. Foto 1890. Hillerød lokalhistoriske Arkiv.

rengøring var også en vigtig del af hoteldriften. Hertil anvendte man en stab af stuepiger, muligvis også

en vaskekone. Endelig var der hottelkarlene, der sørgede for at hente og bringe bagagen mellem jernba-

nestationen og hotellet. Af og til kunne de også hente gæster ved toget. Især de handelsrejsende var ret afhængige af, at deres store kufferter med sæsonens kollektion kunne blive hentet af hotellets hestevogn og siden bragt tilbage efter et par dages ophold. Da Leidersdorff også drev vognmandsforretning havde han fem heste og flere vogne, så han altid kunne transportere sine gæster standsmæssigt. Størstedelen af det store personale var ugifte. Kun det overordnede personale som overtjenerne kunne forventes at have stiftet familie.

Otium

Efter en snes travle år, hvor hotellet vandt frem i anseelse og ry, kunne helbredet ikke holde til mere for det travle, ældre ægtepar, så de valgte at sælge deres hotel og gå på pension i 1896. Til aftægtsbolig havde de bygget et hus på Nordre Banevej 7. Selv om Leidersdorff kunne trække sig tilbage som en velhavende mand, skulle han dog have noget at gå op i. Derfor beholdt han sit sæde i byrådet, hvor han sad lige til sin død den 18. maj 1905. Hotellet skiftede navn fra Leidersdorffs Hotel til Hotel Leidersdorff, men fortsatte driften mange år endnu under skiftende ejere.

Hotel Leidersdorff er i slutningen af 1900-tallet blevet ombygget til ukendelighed, men den gamle køreport og forskellen på vinduernes placering ud imod Slangstrupgade afslører husets aner. Foto ved Jeppe Tønsberg 2017.

Som omtalt i ”bestyrelsens spalte” på side 2, er årbogen for 2018 udsendt et år før tid.

Vi havde en aftale med Niels Richter-Friis om, at hans bog om Nødebo skulle være årbog i 2018. Men i sommeren ’16 meddelte han, at han ikke regnede med at leve så længe. Desværre fik han ret.

For 2018 har vi besluttet, at tilbyde vore medlemmer gratis gamle årbøger fra vores lager. Vi regner med, at nogle af jer er interesserede, og vi opnår at få nogle bøger ud fra hylderne, hvor de ligger passive hen.

Da vi ikke vil belaste vor trofaste

flok af omdelere, er forudsætningen dog, at I selv vil afhente dem hos et bestyrelsesmedlem eller på et andet nærmere angivet sted efter aftale.

Fjerntboende kan få tilsendt mod betaling af forsendelsesomkostninger.

Vi kan sikkert få klaret mange udleveringer ved generalforsamlingen d. 25. marts.

Hvorledes det helt præcist kommer til at foregå, kan vi først melde ud, når vi ser jeres ønsker.

Vi kan muligvis ikke opfylde alle ønsker, men udlevering sker efter ”først-til-mølle-princippet”.

Skriv en mail til fahs.post@gmail.com eller ring på 4752 8408 (formanden).

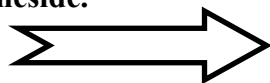
Bestillinger modtages først fra **15. november.**

På den måde får alle lige muligheder -uafhængigt af, hvornår I modtager bladet med posten.

Da vi ikke har prøvet denne øvelse før, må I bære over med os, hvis der opstår fejl undervejs.

Se de enkelte bøgers indhold på FAHS' hjemmeside.

Se næste side

Det er muligt at ønske en eller flere blandt følgende årbøger:

1927	1941	1982	2003
1928	1949	1983	2004
1929	1970	1984	2005
1930	1974	1986	2007
1932	1975	1991	2011
1934	1976	1999	2012
1935	1980	2000	
1939—II	1981	2001	

Og én udenfor listen:

Æbelholt Klosters Brevbog.
Danmarks Riges Breve 2. del 1

Samt FHAS store:

Register til alle årbøger 1906-2000.
CD'en til årbog 2002

Vi har modtaget:

Gåden byens brønd.

Jeg læste i medlemsbladet 4. november 2016, at Finn Reindahl efterlyste byens brønd. Jeg husker, at dengang man gravede ud til parkeringshuset og Irma i Østergade, blev resterne af brønden omtalt og fotograferet af Frederiksborg Amts Avis. Jeg er født 1937 i Østergade; derfor interesserer det mig.

Med venlig hilsen
Preben Jensen, Hillerød

Foredrag om

Herluf Trolle

Ved **Sebastian Olden-Jørgensen**,
Lektor ved Saxo-instituttet, Københavns Universitet

Lørdag den 13. januar 2018 kl. 14.00

Sted: Kedelhuset, Fredensvej 12, Hillerød (bag biblioteket)
Lokalet er handicapvenligt.
Ingen tilmelding. Tag en ven med.

Lektor på Saxo - instituttet, Københavns Universitet **Sebastian Olden-Jørgensen** holder et spændende foredrag om den berømte danske adelsmand.

Herluf Trolle (1516 - 1565) er kendt som admiral, rigsråd, lensmand, godssamler og ikke mindst ved sit ægteskab med adelskvinden Birgitte Gøye.

Sidste år udkom Olden-Jørgensens bog om Trolle. Her fortæller han om ham som ægtemand, hans kærlighed og som menneske. Der kastes lys over Trolles eftermæle og myterne, som eftertiden digtede om ham. Ved at rense "fernissen" af, træder en meget mere levende mand frem.

Vi hører om lensmanden på Krogen slot, Roskilde og Københavns Slot, og om steder og bygninger i Nordsjælland som Hillerødsholm, herregården Græse, Karmeliterhuset (Helsingør Bymuseum) og ikke mindst Helsingør latinskoles mindetavle i Helsingør Domkirke, hvor Trolle har sat sig spor.

Men først og fremmest huskes han for den skole, han sammen med sin hustru Birgitte Gøye stiftede på Herlufsholm.

B

Afsender: Frederiksborg Amts Historiske Samfund ved: Margrethe Krogh, Kildedalen 3, 3400 Hillerød

”I digternes fodspor i 1000 år”

**Byvandring gennem det centrale Roskilde
Med Eva Tønnesen, tidligere stadsarkivar i Roskilde**

Søndag den 25. november 2017 kl. 11.00

Mødested: Stændertorvet

Eva Tønnesen vil føre os til lokaliteter, hvor digterne har haft deres gang og fortælle om deres liv og den litteratur, de har beriget os med.

Om blandt andre:

De gamle: Fra krønikelitteraturen (Saxo, m. fl.) til reformati-
onstidens forfattere.

De romantiske: Guldalderens personligheder, både de tilrejsen-
de (C.E.F. Weyse, H. C. Andersen m. fl.) og de lokale.

De moderne: Fra Drachmann til Gustav Wied.

Fra vor egen tid: Lise Nørgaard og Ib Michael.

Indlagt i vandringen: kl. 13.45 Frokostplatte på FLORENTZ,
café og brasserie.

Pris for turen 175 kr. incl. frokost (drikkevarer for egen reg-
ning).

Tilmelding til Margrethe Krogh

på margrethekrogh@gmail.com eller

4826 7232 senest lørdag d. 18. november.